Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
DEAN SPIELMANN
esitatud 18. detsembril 2025[1]

Kohtuasi C-717/24

BD
versus
Sociálna poisťovňa, ústredie

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Najvyšší správny súd Slovenskej republiky (Slovaki Vabariigi kõrgeim halduskohus))

Eelotsusetaotlus – Sotsiaalkindlustusskeemid – Määrus (EÜ) nr 883/2004 – Vanaduspension – Andmise tingimused – Erieeskirjad perioodide liitmise kohta – Artikli 51 lõige 1 – Riigisisesed õigusnormid, mis näevad ette teatavate erivaldkondades töötavate isikute kategooriate soodsama kohtlemise

Sissejuhatus

1. Najvyšší správny súd Slovenskej republiky (Slovaki Vabariigi kõrgeim halduskohus) on esitanud eelotsusetaotluse põhikohtuasja kaebaja BD ja Sociálna poisťovňa, ústredie (Slovakkia sotsiaalkindlustusamet, keskhaldusasutus; edaspidi „Slovakkia sotsiaalkindlustusamet“) vahelises kohtuasjas, mille ese on keeldumine jätta rahuldamata BD taotlus vanaduspensioni saamiseks alates 55. eluaastast seoses tema töötamisega süvakaevurina.

2. Käesolev kohtuasi annab Euroopa Kohtule esimest korda võimaluse tõlgendada määruse (EÜ) nr 883/2004[2] artikli 51 lõiget 1, mis käsitleb perioodide liitmist vanaduspensioni saamise õiguse kindlaksmääramiseks juhul, kui liikmesriigi õigusaktid, milles ei ole sätestatud sotsiaalkindlustuse üldskeemist eraldiseisvat eriskeemi, näevad siiski ette teatud tegevustele või kutsealadele erinormide kohaldamise.

[1] Algkeel: prantsuse.

[2] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta määrus sotsiaalkindlustussüsteemide koordineerimise kohta (ELT 2004, L 166, lk 1; ELT eriväljaanne 05/05, lk 72), mida on muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. juuni 2019. aasta määrusega (EL) 2019/1149 (ELT 2019, L 186, lk 21) (edaspidi „määrus nr 883/2004“). Selle määrusega asendati nõukogu 14. juuni 1971. aasta määrus (EMÜ) nr 1408/71 sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta ühenduse piires liikuvate töötajate, füüsilisest isikust ettevõtjate ja nende pereliikmete suhtes (EÜT 1971, L 149, lk 2; ELT eriväljaanne 05/01, lk 35),mida on muudetud ja ajakohastatud nõukogu 2. detsembri 1996. aasta määrusega (EÜ) nr 118/97 (EÜT 1997, L 28, lk 1) ja mida on muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. juuni 2008. aasta määrusega (EÜ) nr 592/2008 (ELT 2008, L 177, lk 1) (edaspidi määrus nr 1408/71“).

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

3. ELTL artiklis 48 on sätestatud, et „Euroopa Parlament ja nõukogu võtavad seadusandliku tavamenetluse kohaselt sotsiaalkindlustuse valdkonnas meetmeid, mis on vajalikud töötajate liikumisvabaduse tagamiseks; selleks kehtestavad nad korra, millega kindlustatakse võõrtöötajatele ja teise liikmesriigi füüsilisest isikust ettevõtjatele ning nende ülalpeetavatele:

a) kõigi eri riikide õigusaktide kohaselt arvessevõetavate perioodide kokkuliitmine, et omandada ja säilitada õigus saada toetust ja arvutada toetuse suurus;

[…]“.

4. Määruse nr 883/2004 põhjendus 1 on sõnastatud järgmiselt:

„Riiklike sotsiaalkindlustussüsteemide kooskõlastuseeskirjad mahuvad isikute vaba liikumise raamesse ja peaksid kaasa aitama nende elustandardi ja tööhõive tingimuste paranemisele.“

5. Määruse põhjenduses 13 on märgitud:

„Kooskõlastuseeskirjad peavad tagama, et ühenduse piires liikuvatele isikutele ning nende ülalpeetavatele ja ülalpidamisel olnud isikutele säiliksid omandatud ja omandamisel olevad õigused ja soodustused.“

6. Määruse põhjenduses 45 on märgitud, et kavandatava meetme eesmärk on koordineerimismeetmete vastuvõtmine, et tagada isikute vaba liikumise tõhus kasutamine.

7. Määruse artikkel 6 „Perioodide liitmine“ on sõnastatud järgmiselt:

„Kui käesolevas määruses ei ole sätestatud teisiti, siis pädev asutus liikmesriigis, mille õigusaktide kohaselt:

– hüvitiseõiguste saamine, säilimine, kestus või taastamine,

[…]

mille tingimuseks on kindlustus-, töötamis-, füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemis- või elamisperioodide täitumine, võtab vajalikul määral arvesse teises liikmesriigis täitunud kindlustus-, töötamis-, füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemis- või elamisperioode, nagu oleks tegemist kohaldatavate õigusaktide alusel täitunud perioodidega.“

8. Määruse nr 883/2004 artikli 51 „Erisätted perioodide liitmise kohta“ lõikes 1 on sätestatud:

„Kui liikmesriigi õigusaktidega on teatavate hüvitiste andmise tingimuseks seatud kindlustusperioodide täitumine üksnes erivaldkonnas töötamise või füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemisega või kutsealal, mida reguleeritakse töötavate või füüsilisest isikust ettevõtjatena tegutsevate isikute eriskeemiga, võtab selle liikmesriigi pädev asutus teise liikmesriigi õigusaktide alusel täitunud perioode arvesse üksnes siis, kui need on täitunud vastava skeemi alusel või kui see

nii pole, samal kutsealal või kui see on asjakohane, samas tegevusvaldkonnas töötades või füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsedes.

Kui sel viisil täitunud perioode arvesse võttes ei vasta asjaomane isik eriskeemi alusel hüvitiste saamise tingimustele, võetakse nimetatud perioode hüvitiste andmisel arvesse üldskeemi alusel või kui see pole võimalik, siis vastavalt tööliste või teenistujate suhtes kohaldatava kindlustusskeemi alusel, tingimusel et asjaomane isik on olnud seotud ühega nendest skeemidest.“

Tšehhi õigus

9. 16. juuni 1988. aasta seaduse nr 100/1988 sotsiaalkindlustuse kohta (zákon č. 100/1988 Zb. o., sociálnom zabezpečení; edaspidi „seadus nr 100/1988“) § 1 „Aluspõhimõtted“ oli 1. oktoobrist 1988 kuni 31. maini 1992 kehtinud redaktsioonis sätestatud:

„[…]

(2) Igal kodanikul on käesoleva seaduse alusel õigus sotsiaalkindlustusele. Riik pakub sotsiaalkindlustushüvitisi ja -teenuseid.

[…]

(4) Pensionihüvitiste suurus oleneb eelkõige töötaja panusest, st töötamise kestusest […] ja tehtud töö kategooriast.“

10. Seaduse nr 100/1988 § 14 oli sõnastatud järgmiselt:

„(1) Pensioni arvestamisel jagatakse ametikohad kolme kategooriasse olenevalt tehtud töö liigist.

(2) I kategooria hõlmab ametikohti, kus tehakse pidevalt ja kalendrikuu jooksul valdavalt ohtlikke tegevusi, kus töötajate tervis halveneb sageli ja püsivalt, kuna nad puutuvad kokku kahjulike füüsikaliste ja keemiliste mõjuritega, sealhulgas

a) ametikohad kaevandussektoris, kus püsiv töötamise koht on maa all süvakaevanduses,

b) muud liiki kaevandustööd, kus tööd tehakse maa all süvakaevanduses […].

[…]

4) III kategooria hõlmab ametikohti, mis ei kuulu I või II kategooriasse.“

11. Selle seaduse §-s 21 „Vanaduspensioni saamise tingimused“ oli sätestatud:

„(1) Kodanikul tekib õigus pensionile, kui ta on töötanud vähemalt [25] aastat ja tema vanus on vähemalt

a) 55 aastat, kui ta on töötanud vähemalt 15 aastat § 14 lõike 2 punktis a nimetatud ametikohal […],

[…].“

12. Seadust nr 100/1988 muudeti 28. aprilli 1992. aasta seadusega nr 235/1992 ametikohtade kategooriate kaotamise ja teatavate muude muudatuste kohta sotsiaalkindlustuses (zákon č. 235/1992 Zb. o zrušení pracovných kategórií a o niektorých ďalších zmenách v sociálnom zabezpečení) (edaspidi „seadus nr 235/1992“), mis jõustus 1. juunil 1992.

13. Seaduse nr 100/1988 (seadusest nr 235/1992 tulenevas redaktsioonis) § 14 lõikes 1 oli sätestatud:

„(1) Pensioni arvestamisel liigitatakse kuni 31. detsembrini 1992 ametikohad olenevalt tehtud töö liigist kolme kategooriasse. I ja II kategooriasse kuuluvad ametikohad on märgitud enne 1. juunit 1992 välja antud I ja II kategooria ametikohtade valdkondlikes loeteludes; I või II kategooriasse mittekuuluvad ametikohad kuuluvad III kategooriasse.“

14. Selle seaduse §-s 15 oli sätestatud:

„Pensioni arvestamisel loetakse pärast 31. detsembrit 1992 tehtud tööd III kategooria ametikohal tehtud tööks.“

15. Selle seaduse §-s 175 oli sätestatud:

„I ja II kategooria ametikohtade või I ja II kategooria teenistuse liigitusest tulenevaid õigusi võetakse arvesse kuni 31. detsembrini 2016.“

Slovakkia õigus

16. 30. oktoobri 2003. aasta seaduse nr 461/2003 sotsiaalkindlustuse kohta (zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení) (edaspidi „seadus nr 461/2003“) § 65 on sõnastatud järgmiselt:

„(1) Kindlustatud isikul tekib õigus vanaduspensionile, kui ta on olnud kindlustatud vähemalt 15 aastat ja on jõudnud pensioniikka.

(2) Kindlustatud isiku pensioniiga määratakse vastavalt lisale 3a, kui käesoleva seaduse §-s 274 ei ole sätestatud teisiti […]“.

17. Lõpuks on selle seaduse §-s 274 sätestatud:

„1) I ja II kategooria ametikohtade liigitusest tulenevad õigused säilivad.

[…]“.

Põhikohtuasi, eelotsuse küsimused ja menetlus Euroopa Kohtus

18. Tšehhi ja Slovaki Liitvabariik saadeti 31. detsembril 1992 laiali, luues kaks eraldi riiki. Varem olid erinevad kutsealad liigitatud Tšehhi ja Slovaki Liitvabariigis õigusaktides vastavalt nende riskitasemele kolme kategooriasse. Kaevuri töö oli liigitatud I kategooriasse ja kaevuritel oli seega õigus vanaduspensionile alates 55. eluaastast, tingimusel et nad olid kokku töötanud 25 aastat, sealhulgas 15 aastat maa all süvakaevanduses. 1992. aastal muudeti seadust nr 100/1988 seadusega nr 235/1992, mille kohaselt kaotasid need kategooriad kehtivuse 31. detsembril 1992 ja kõik

töötajad tuli alates sellest kuupäevast liigitada III kategooriasse. See kehtis ainult pärast 31. detsembrit 1992 tehtud töö suhtes, kusjuures enne seda kuupäeva I või II kategooria ametikohal töötamisest tulenevad õigused säilisid kuni 31. detsembrini 2016.

19. 31. detsembril 1992 jõustus Tšehhi Vabariigis föderaalseadus, millega kaotati kõnealune ametikohtade liigitamine. Seevastu Slovakkia territooriumil lükati selle seaduse kohaldamine mitu korda edasi ja ametikohtade liigitamine kaotati alles 31. detsembril 1999.

20. Põhikohtuasja kaebaja on Slovakkia kodanik, kes töötas 1. juulist 1976 kuni 31. augustini 1995 kaevurina Karvinás asuvas allmaakaevanduses, mis asub praeguse Tšehhi Vabariigi territooriumil. Seejärel töötas ta mitmel muul ametikohal Tšehhi Vabariigis ja seejärel Slovakkias.

21. Põhikohtuasja kaebaja taotles 2013. aastal, olles tollal 55-aastane, Slovakkia vanaduspensioni. Slovakkia sotsiaalkindlustusamet jättis tema taotluse rahuldamata seetõttu, et ta ei olnud veel saanud 62-aastaseks, mis on selle pensioni saamiseks nõutav vanus. Lõpuks määrati talle vanaduspension alates 2020. aasta oktoobrist, mil ta sai 62 aastat ja 8 kuud vanaks, kuid Slovakkia ametiasutused jäid oma seisukoha juurde, et ta ei saa taotleda vanaduspensioni, mida makstakse soodsamatel tingimustel isikutele, kes on töötanud 15 aastat süvakaevurina.

22. Slovakkia sotsiaalkindlustusamet leidis, et kuna kaebaja oli töötanud süvakaevurina praeguse Tšehhi Vabariigi territooriumil, saab ta taotleda vanaduspensioni alates 55. eluaastast üksnes siis, kui ta tõendab, et ta on selle liikmesriigi õigusnormide alusel töötanud 15 aastat I kategooria ametikohal. 31. detsembril 1992 ehk kuupäeval, mil jõustus ametikategooriate kaotamine Tšehhi Vabariigis, oli kaebaja Slovakkia sotsiaalkindlustusameti andmetel töötanud kaevurina ainult 14 aastat ja 63 päeva.

23. Sellele järgnes vaidlus, milles kaebaja väitis, et selleks, et teha kindlaks, kas 15-aastase töötamise tingimus on täidetud, oli Slovakkia sotsiaalkindlustusamet kohustatud võtma I kategooria ametikohal töötamise perioodina arvesse ajavahemikku 1. jaanuarist 1993 kuni 31. augustini 1995, mille jooksul ta jätkas Tšehhi Vabariigis töötamist süvakaevurina, isegi kui selles liikmesriigis kaotati ametikohtade kategooriad 31. detsembril 1992.

24. Najvyšší správny súd Slovenskej republiky (Slovaki Vabariigi kõrgeim halduskohus), kellele kaebaja esitas kassatsioonkaebuse, soovib teada, kuidas tõlgendada määruse nr 883/2004 artikli 51 lõiget 1, mis käsitleb perioodide liitmist vanaduspensioni arvutamiseks, kui tegemist on eriskeemiga või teatavat tegevust reguleerivate erinormide kohaldamisega, ning on peatanud menetluse ja on esitanud Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas määruse nr [883/2004] artikli 51 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, seda kohaldatakse vanaduspensioni suhtes, mille kohta teeb otsuse liikmesriigi pädev asutus, ainult juhul, kui selle liikmesriigi õigusaktide alusel on kehtestatud „töötavate või füüsilisest isikust ettevõtjatena tegutsevate isikute eriskeem“?

[…] Kui vastus [eelmisele küsimusele] on jaatav, siis mis iseloomustab sellist „eriskeemi“ (näiteks see, et seda haldab eraldi asutus, et see on omafinantseeringuline, et see on mõeldud ainult konkreetsele töötajate või füüsilisest isikust ettevõtjate rühmale)?

2. Või tuleb selle määruse artikli 51 lõiget 1 tõlgendada nii, et taoline pension kuulub nimetatud määruse kohaldamisalasse isegi siis, kui selle liikmesriigi õigusnormidega ei ole kehtestatud sellist „eriskeemi“, vaid need näevad üksnes ette, et kindlaksmääratud isikute kategooria, kelle kindlustusperioodid on täitunud üksnes erivaldkonnas tegutsemise käigus (näiteks

süvakaevurid), võib omandada nende perioodide alusel õiguse pensionile soodsamatel tingimustel kui teised isikud, kes on palgatöötajad või füüsilisest isikust ettevõtjad teistel kutsealadel?“

25. Kirjalikud seisukohad on Euroopa Kohtule esitanud Itaalia ja Poola valitsus ning Euroopa Komisjon.

Analüüs

26. Mulle näib, et enne nende eelotsuse küsimuste analüüsimist on vaja määruse nr 883/2004 kohaldatavust põhikohtuasjas mõningal määral selgitada.

Määruse nr 883/2004 kohaldatavus

27. Tuletan meelde, et kuna Tšehhi Vabariik ja Slovaki Vabariik ühinesid Euroopa Liiduga 1. mail 2004, jõustus määrus nr 1408/71 nende suhtes nimetatud kuupäeval.[3] Määrus nr 883/2004, millega tunnistati kehtetuks ja asendati määrus nr 1408/71, jõustus nende suhtes 20. mail 2004 ja seda kohaldatakse alates 1. maist 2010.[4]

28. BD poolt *Slovakkia* sotsiaalkindlustusametile 2013. aastal esitatud vanaduspensioni taotlus jäeti rahuldamata ning see taotluse rahuldamata jätmine nimetatud ameti poolt on põhikohtuasja ese, seejärel rahuldati BD taotlus 2020. aastal, mil ta oli saanud 62-aastaseks.[5] Eelotsusetaotluses käsitletavad töötamisperioodid täitusid *praeguse Tšehhi Vabariigi territooriumil* ajavahemikul 1. jaanuarist 1993 kuni 31. augustini 1995.

29. Esiteks ei takista asjaolu, et sissemakseperioodid eelnesid Tšehhi Vabariigi ja Slovaki Vabariigi ühinemisele Euroopa Liiduga, minu arvates määruse nr 883/2004 kohaldamist põhikohtuasja asjaoludele.

30. Euroopa Kohus on seoses määrusega nr 1408/71 juba otsustanud, et see oli kohaldatav olukorras, kus asjaomased isikud olid teinud sissemakseid liikmesriigi riiklikku sotsiaalkindlustussüsteemi *enne* selle liikmesriigi *ühinemist* Euroopa Liiduga ja neil oli tekkinud õigus tugineda sellele alates nimetatud ühinemiskuupäevast.[6] Kuna määrus nr 883/2004 asendas määruse nr 1408/71 ega toonud kaasa olulisi muudatusi vaidlusalustes sätetes, on määrust nr 1408/71 käsitlev Euroopa Kohtu praktika endiselt asjakohane määruse nr 883/2004 vaidlusaluste sätete tõlgendamisel.[7] Seega asjaolu, et sissemakseperioodid eelnesid asjaomaste liikmesriikide liiduga ühinemisele, ei välista määruse nr 883/2004 kohaldatavust põhikohtuasjas

[3] Akti kümne uue liikmesriigi, sealhulgas Slovaki Vabariigi ja Tšehhi Vabariigi ühinemistingimuste kohta (ELT 2003, L 236, lk 33), mis võeti vastu samal päeval kui Tšehhi Vabariigi ja Slovaki Vabariigi ühinemisleping (ELT 2003, L 236, lk 17), artiklis 2 on sätestatud, et liidu institutsioonide poolt enne ühinemist vastuvõetud aktid on uutele liikmesriikidele siduvad ja neid kohaldatakse nendes riikides vastavalt kõnealustes lepingutes ja ühinemisaktis sätestatud tingimustele.

[4] Määruse nr 883/2004 artikli 91 kohaselt *jõustus* see määrus 20. päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*, st 20. mail 2004, ning seda *kohaldatakse* alates rakendusmääruse, st Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. septembri 2009. aasta määruse (EÜ) nr 987/2009, milles sätestatakse määruse (EÜ) nr 883/2004 (sotsiaalkindlustussüsteemide koordineerimise kohta) rakendamise kord (ELT 2009, L 284, lk 1), jõustumise kuupäevast, st alates 1. maist 2010, kui konkreetsetest üleminekusätetest ei tulene teisiti.

[5] Vt käesoleva ettepaneku punkt 21.

[6] Vt 22. jaanuari 2015. aasta kohtuotsus Balazs (C-401/13 ja C-432/13, EU:C:2015:26, punkt 32).

[7] Vt 21. oktoobri 2021. aasta kohtuotsus Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Warszawie (C-866/19, EU:C:2021:865, punkt 24).

kõne all olevale olukorrale, kus BD tegi Tšehhi Vabariigi pensionisüsteemi sissemakseid enne selle riigi ühinemist liiduga ja võib sellele tugineda Slovakkia sotsiaalkindlustusameti suhtes alates nimetatud ühinemiskuupäevast.

31. Teiseks on tõsi, et vaidlusalused sissemakseperioodid *eelnesid määruse nr 883/2004 jõustumisele*. Selle määruse artikli 87 lõige 2 näeb siiski ette, nagu *mutatis mutandis* ka määrus nr 1408/71,[8] et „[k]õiki käesoleva määruse kohaldamiskuupäevale asjaomases liikmesriigis eelnenud aja jooksul liikmesriigi õigusaktide alusel täitunud kindlustusperioode ja vajaduse korral ka töötamis-, füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemise või elamisperioode võetakse arvesse hüvitiste saamise õiguse kindlaksmääramisel käesoleva määruse alusel.“ Kuigi uus määrus kehtib vaid sellele järgneva aja suhtes, kohaldatakse seda üldtunnustatud põhimõtte kohaselt siiski ka varasema õigusakti kehtimisajal tekkinud olukordade tulevaste tagajärgede suhtes, kui ei ole ette nähtud teisiti.[9]

32. Seetõttu leian, et määrus nr 883/2004 on põhikohtuasjas kõne all olevate asjaolude suhtes kohaldatav.

Määruse nr 883/2004 artikli 51 lõike 1 tõlgendamine

33. Põhikohtuasi puudutab Slovakkia sotsiaalkindlustusameti keeldumist võtta arvesse sissemakseperioodi, mis vastab BD töötamisele Tšehhi Vabariigis ajavahemikul 1. jaanuarist 1993 kuni 31. augustini 1995, seetõttu, et seda perioodi ei saa Slovakkia õiguses kehtivate normide kohaselt arvesse võtta töötamisena I kategooria ametikohal, kuna seda ei peetud Tšehhi õiguse kohaselt nimetatud kategooriasse kuuluvaks ametikohaks.[10] Kõnealune I kategooria kaotati Tšehhi Vabariigis 31. detsembril 1992. Kuna töötamine sel ajavahemikul ei kuulunud Tšehhi õigusnormide kohaselt I kategooriasse, leidis Slovakkia sotsiaalkindlustusamet, et BD oli töötanud selle kategooria ametikohal vähem kui 15 aastat ja seega ei saa tema suhtes kohaldada Slovakkia õigusnormi, mis võimaldab tal 55-aastaselt pensionile jääda.

34. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates on määruses nr 883/2004 perioodide liitmist käsitleva artikli 51 üldine eesmärk tagada, et hüvitised, mida liikmesriigi õigusaktid võimaldavad teatavate kindlaksmääratud tegevustega tegelemisel, on nende tegevustega seotud isegi siis, kui asjaomane isik tegeleb nendega teises liikmesriigis.

35. Siiski leiab ta, et nende hüvitiste arvessevõtmise tingimused ei ole selged.

36. Rõhutan kohe, et esitatud küsimused ei puuduta põhimõtet, kas Slovaki Vabariik peab arvesse võtma põhikohtuasja kaebaja poolt Tšehhi Vabariigis täitunud sissemakseperioode, vaid küsimust, kas vaidlusaluseid perioode tuleb arvesse võtta I kategooria tegevusena, mille alusel arvutada välja 15-aastane süvakaevurina töötamise kestus, mis on Slovakkia õigusnormide kohaselt nõutav vanaduspensioni saamiseks alates 55. eluaastast.

[8] Määruse nr 1408/71 artikli 94 lõikes 2 oli sätestatud, et „[k]õiki kindlustusperioode või vajaduse korral töötamis- või elamisperioode, mis on täitunud liikmesriigi õigusaktide alusel enne 1. oktoobrit 1972 või enne asjaomase liikmesriigi territooriumil või selle riigi territooriumi osal määruse kohaldamise kuupäeva, võetakse arvesse käesoleva määruse alusel omandatud õiguste kindlaksmääramiseks“.

[9] Vt 16. mai 2013. aasta kohtuotsus Wencel (C-589/10, EU:C:2013:303, punkt 33) ja 22. jaanuari 2015. aasta kohtuotsus Balazs (C-401/13 ja C-432/13, EU:C:2015:26, punkt 30).

[10] Eelotsusetaotlusest nähtub, et Tšehhi Vabariigis ei liigitatud ametikohti alates 1. jaanuarist 1993 enam kategooriatesse. Siiski oli ette nähtud, et pensioniea alandamine jääb jõusse kuni 31. detsembrini 2016. Slovakkias jagati ametikohad kolme kategooriasse kuni 31. detsembrini 1999 ja I kategooria ametikohtade puhul oli vanaduspensioni saamise iga alandatud.

37. Nagu eelotsusetaotluse esitanud kohus aga oma eelotsusetaotluses toonitab, ei loonud kohaldatavad õigusnormid (seadus nr 100/1988 ja seadus nr 461/2003) *eraldi korda*, mis oleks kohaldatav ainult sellistele kaevuritele nagu kaebaja. Vastupidi, need kaks seadust näevad ette ühtse sotsiaalkindlustusskeemi, mida kohaldatakse kõigi töötajate ja füüsilisest isikust ettevõtjate suhtes. Süvakaevurina ja muudel seaduse nr 100/1988 artikli 14 lõike 2 kohaselt I kategooriasse kuuluvatel ametikohtadel tehtud tööga seotud hüvitised olid ette nähtud üksnes selle ühtse korra raames.

38. Seetõttu soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas määruse nr 883/2004 artikli 51 lõikes 1 ette nähtud perioodide liitmine on kohaldatav, kui tema õigusaktides puudub ühtsest sotsiaalkindlustusskeemist eraldiseisev eriskeem.

39. Oma eelotsuse küsimustega, mida tuleb analüüsida koos, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas selleks, et määruse nr 883/2004 artikli 51 lõige 1 oleks kohaldatav vanaduspensioni suhtes, mille kohta teeb otsuse liikmesriigi pädev asutus, on vaja, et see liikmesriik oleks kehtestanud eriskeemi (sellisel juhul tekib küsimus, mis iseloomustab niisugust eriskeemi), või piisab taolise eriskeemi puudumisel sellest, et õigusnormidega on kehtestatud kindlaksmääratud isikute kategooria, kelle kindlustusperioodid on täitunud üksnes konkreetse tegevuse käigus (näiteks süvakaevurid), mis annab õiguse vanaduspensionile soodsamatel tingimustel.

40. Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt[11] tuleb neile küsimustele – mida peab analüüsima koos –, vastata võttes lisaks vaidlusaluse normi sõnastusele arvesse ka selle konteksti ja selle regulatsiooniga taotletavaid eesmärke, mille osaks see on, kuna ka asjaomase sätte kujunemisloost võib leida normi tõlgendamiseks tarvilikke elemente.

Grammatiline tõlgendamine

41. Tuletan meelde, et määruse nr 883/2004 artiklis 51 on ette nähtud erisätted perioodide liitmise põhimõtte kohaldamiseks vanadushüvitiste suhtes. See sisaldab konkreetseid liitmise eeskirju olukorras, kus liikmesriigi õigusaktides on ette nähtud teatavate hüvitiste andmine ning selle tingimuseks seatud „kindlustusperioodide täitumine üksnes erivaldkonnas töötamise või füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemisega või kutsealal, mida reguleeritakse töötavate või füüsilisest isikust ettevõtjatena tegutsevate isikute eriskeemiga“.

42. Nagu eelotsusetaotluse esitanud kohus rõhutas, on määruse nr 883/2004 artikli 51 lõike 1 eri keeleversioonides erinevusi, mis võivad viia selle sätte kohaldamise tingimuste kahe erineva või isegi vastupidise tõlgenduseni.

43. Mitmes keeleversioonis, eelkõige inglise[12], itaalia[13], poola[14] ja slovaki[15] keeles kasutatakse sarnaselt prantsuskeelsele versioonile „*soumise* à un régime spécial“ ainsust, mis viitab sellele, et mõiste „eriskeem“ puudutab üksnes mõistet „kutseala“. Seega ei ole kõnealune säte selle esimese

[11] Vt 8. mai 2019. aasta kohtuotsus Inspecteur van de Belastingdienst (C-631/17, EU:C:2019:381, punkt 29 ja seal viidatud kohtupraktika).

[12] „[…] in a specific activity as an employed or self-employed person or in an occupation which is subject to a special scheme for employed or self-employed persons […]“.

[13] „[…] in una determinata attività subordinata o autonoma o in un'occupazione soggetta ad un regime speciale applicabile ai lavoratori subordinati o autonomi […]“.

[14] „[…] określonej pracy najemnej lub na własny rachunek lub w zawodzie, *który podlega* szczególnemu systemowi […]“

[15] „[…] dosiahnutými iba vykonávaním špecifickej činnosti ako zamestnanec alebo samostatne zárobkovo činná osoba, alebo v povolaní, ktoré podlieha osobitnému systému pre zamestnancov alebo samostatne zárobkovo činné osoby […]“.

tõlgenduse kohaselt kohaldatav mitte ainult siis, kui kohaldatavad riigisisesed õigusaktid näevad ette eriskeemi, vaid üldisemalt ka siis, kui need sisaldavad norme õiguse kohta saada hüvitisi seoses töötaja või füüsilisest isikust ettevõtja konkreetse tegevusega. Selle *esimese tõlgenduse* kohaselt on määruse nr 883/2004 artikli 51 lõige 1 seega kohaldatav ka juhul, kui liikmesriigis, kus tehakse hüvitise andmise otsus, puudub eriskeem.

44. Määruse nr 883/2004 artikli 51 lõike 1 teistes keeleversioonides, eelkõige hispaania,[16] saksa[17] ja kreeka[18] keeles, on aga kasutatud mitmust „*soumises* à un régime spécial“, mis tähendab, et mõiste „eriskeem“ hõlmab nii „erivaldkonnas töötamist või füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemist“ kui ka „kutseala“. Selle *teise tõlgenduse* kohaselt on see säte seega kohaldatav üksnes kutsealadele ja tegevustele, mille jaoks on liikmesriik, kus tehakse hüvitise andmise otsus, kehtestanud „eriskeemi“.

45. Selle grammatilise analüüsi kohaselt on endiselt võimalikud mõlemad tõlgendused.

46. Nagu komisjon märgib, ei saa Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt ühes keeleversioonis kasutatud liidu õigusnormi sõnastus olla selle sätte tõlgendamise ainus alus ja sellele keeleversioonile ei saa tõlgendamisel anda eelist muude keeleversioonide ees. Nimelt tuleb liidu õigusnorme tõlgendada ja kohaldada ühetaoliselt, arvestades liidu kõiki keeleversioone.

47. Kui liidu õigusakti keeleversioonides on erinevusi, tuleb asjaomase sätte tõlgendamisel lähtuda selle õigusakti kontekstist ja eesmärgist, mille osa säte on.[19] Seega tuleb seda sätet analüüsida kontekstipõhiselt ja teleoloogiliselt.

Kontekstipõhine tõlgendamine

48. Tuletan meelde, et ELTL artikli 48 lõike 1 punktis a on nõutud kõigi eri riikide õigusaktide kohaselt arvesse võetavate perioodide kokkuliitmist, et omandada ja säilitada õigus saada toetust ja arvutada toetuse suurus. Määruse nr 883/2004 artiklis 6 on rakendatud seda põhimõtet üldiselt[20] ja sätestatud, et kui nimetatud määruses ei ole sätestatud teisiti, siis juhul kui riigisiseste õigusaktide kohaselt sõltub õigus hüvitistele või muudele soodustustele kindlustus-, töötamis-, füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemis- või elamisperioodide eelnevast täitumisest, on pädev sotsiaalkindlustusasutus kohustatud vajaduse korral ja kooskõlas oma õigusaktidega arvesse võtma teises liikmesriigis täitunud perioode. See põhimõte kehtestab seega teatava „kindlustusperioodide vastastikuse tunnustamise“.[21]

[16] „[…] en una actividad determinada como trabajador por cuenta ajena o propia, u ocupación sujetas a un régimen especial para trabajadores por cuenta ajena o propia […]“.

[17] „[…] in einer bestimmten Beschäftigung oder selbstständigen Erwerbstätigkeit oder einem Beruf zurückgelegt wurden, für die ein Sondersystem für beschäftigte oder selbstständig erwerbstätige Personen gilt […]“.

[18] „[…] σε συγκεκριμένη μισθωτή ή μη μισθωτή δραστηριότητα ή επάγγελμα, για τα οποία ισχύει ειδικό σύστημα που εφαρμόζεται σε πρόσωπα τα οποία ασκούν μισθωτή ή μη μισθωτή δραστηριότητα […]“.

[19] Vt 27. oktoobri 1977. aasta kohtuotsus Bouchereau (30/77, EU:C:1977:172, punkt 14) ning hilisemast ajast 23. jaanuari 2020. aasta kohtuotsus Bundesagentur für Arbeit (C-29/19, EU:C:2020:36, edaspidi „kohtuotsus Bundesagentur für Arbeit“, punkt 48) ja 4. septembri 2025. aasta kohtuotsus Hakamp (C-203/24, EU:C:2025:662, punkt 34 ja seal viidatud kohtupraktika).

[20] Kui määrusega 1408/71 nähti ette taoline liitmine nimetatud määrusega hõlmatud iga riski käsitlevates konkreetsetes sätetes, siis määruse nr 883/2004 artiklis 6 on lähtutud üldisest põhimõttest.

[21] Vt Morsa, M., *Sécurité sociale, libre circulation et citoyenneté européenne*, Limal, Anthemis, 2012, lk 107 ja 108.

49. Selles kontekstis on määruse nr 883/2004 artiklis 51, mis kuulub vanadus- ja toitjakaotuspensione käsitlevasse peatükki, ette nähtud erisätted perioodide liitmise kohta selles valdkonnas. Seega on selle eesmärk täpsustada üld- ja eriskeemide kohaldamise perioode, kuivõrd isiku suhtes võidakse tema karjääri jooksul erinevates liikmesriikides kohaldada erinevat laadi skeeme. [22]

50. Kas artikkel 51 eeldab tingimata „eriskeemi“, mis on formaalselt üldskeemist eraldiseisev? Ma ei ole selles veendunud.

51. Ühelt poolt täheldan, et määruse nr 883/2004 praeguse artikli 51 lõige 1 vastab varem kehtinud sättele, nimelt määruse 1408/71 artikli 45 lõikele 2, ja et praeguse määrusega ajakohastati ja lihtsustati seda varasemat määrust, säilitades samas sama eesmärgi. [23]

52. Varasem määruse nr 1408/71 artikli 45 lõige 2 nägi ette, et „[k]ui liikmesriigi õigusaktid seavad teatavate hüvitiste andmise sõltuvusse kindlustusperioodide täitumisest *üksnes teataval kutsealal, mille suhtes kehtib töötajate eriskeem, või asjakohasel juhul teatavat tööd tehes*, võetakse teiste liikmesriikide õigusaktide alusel täitunud perioode selliste hüvitiste andmisel arvesse üksnes juhul, kui need on täitunud analoogilise kindlustusskeemi alusel või vastupidisel juhul sama tööd tehes“. [24]

53. Järeldan sellest, et isegi kui hüvitist andev liikmesriik ei olnud ette näinud eriskeemi kui sellist, ei takistanud see kohaldamast asjakohasel juhul selle määruse artikli 45 lõiget 2, kui kindlustusperioodid täitusid „teatavat tööd tehes“. Lisaks, nagu märkis Poola valitsus, viitab komisjoni juures tegutseva võõrtöötajate sotsiaalkindlustuse halduskomisjoni [25] 22. veebruari 1973. aasta otsus nr 81, mis käsitleb konkreetsel töökohal täitunud kindlustusperioodide liitmist vastavalt artikli 45 lõikele 2, [26] üksnes kindlustusperioodide täitumisele konkreetsel töökohal ja nõuab eri liikmesriikides täitunud kindlustusperioodide liitmist seoses konkreetse töökohaga, mille suhtes on ette nähtud „erikohtlemine“ ja mis on seega õigusnormis „määratletud“. Sellest järeldub, et kui konkreetne töö on ühel või teisel viisil reguleeritud, tuleb selle tegemine kokku liita, olenemata sellest, kas see on hõlmatud „eriskeemi“, erinormide või üldise sotsiaalkindlustusskeemiga.

54. Tuleb aga tõdeda, et määruse nr 883/2004 artikli 51 lõiget 1 vastu võttes ei soovinud liidu seadusandja kehtestada piiravamat liitmismeetodit. Selle määruse ettevalmistavatest materjalidest nähtub, et koordineerimissüsteem jäi selle juhtpõhimõtete ja oluliste elementide, sealhulgas perioodide liitmise seisukohast samaks. [27]

55. Taolist asjaolu võib seega pidada esimest tõlgendust toetavaks, kuna see ei nõua „eriskeemi“, mis oleks tingimata üldskeemist formaalselt eraldiseisev.

[22] Vt Omarjee, I., *Manuel de droit européen de la protection sociale*, Brüssel, Bruylant, 2021, 2. trükk, lk 309, nr 334.

[23] Vt 21. märtsi 2018. aasta kohtuotsus Klein Schiphorst (C-551/16, EU:C:2018:200, punkt 31).

[24] Kohtujuristi kursiiv.

[25] Tegemist on komisjoni juures tegutseva võõrtöötajate sotsiaalkindlustuse halduskomisjoniga, mis on ette nähtud vastavalt määruste 1408/71 ja 883/2004 IV jaotises ning mis tegeleb määruse 1408/71 artikli 81 punkti a (nüüd määruse 883/2004 artikli 72 punkt a) kohaselt eelkõige nendest määrusest tulenevate haldus- ja tõlgendusküsimustega.

[26] 22. veebruari 1973. aasta otsus nr 81, mis käsitleb konkreetsel töökohal täitunud kindlustusperioodide liitmist vastavalt määruse nr 1408/71 artikli 45 lõikele 2 (EÜT 1973, C 75, lk 11).

[27] Vt eelkõige komisjoni 21. detsembri 1998. aasta ettepanek võtta vastu nõukogu määrus (EÜ) sotsiaalkindlustussüsteemide koordineerimise kohta (KOM(1998) 779 (lõplik)) (EÜT 1999, C 38, lk 10).

56. Teiselt poolt on tõsi, et määruse nr 883/2004 artikli 51 lõike 1 teises lõigus on ette nähtud olukord, kus sel viisil täitunud perioode arvesse võttes „ei vasta asjaomane isik *eriskeemi alusel* hüvitiste saamise tingimustele“.[28] Eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates võib sellest tuletada hüpoteesi, et kogu nimetatud määruse artikli 51 lõige 1 on seega kohaldatav üksnes juhul, kui liikmesriik, kus tehakse hüvitise andmise otsus, jagab oma sotsiaalkindlustusskeemi „eriskeemiks“ ja „üldskeemiks“.

57. Märgin siiski, et seda mõistet „eriskeem“ ei ole määruses nr 883/2004 määratletud. Nimetatud määruse artikli 1 punktis e on küll määratletud mõiste „riigiteenistujate eriskeem“,[29] mis ei näi aga selle määruse artikli 51 kontekstis asjakohane. Seega, nagu Poola valitsus rõhutab, on sellise eriskeemi tähendus iseenesest „ebakindel“.

58. Lisaks, nagu Euroopa Kohus on juba märkinud, ei loo määruse nr 1408/71 ega ka määruse nr 883/2004 sätted ühist sotsiaalkindlustussüsteemi, vaid nende ainus eesmärk on tagada jätkuvalt olemasolevate erinevate riiklike süsteemide koordineerimine, mitte ühtlustamine. Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt säilitavad liikmesriigid nii pädevuse korraldada oma sotsiaalkindlustusskeeme.[30]

59. Seega ei takista määruse nr 883/2004 artikli 51 lõike 1 kontekstis miski mõiste „eriskeem“ laiemat tõlgendamist, et võtta arvesse erinevate riiklike sotsiaalkindlustussüsteemide tegelikkust. See võib seega tähendada, et see mõiste ei hõlma mitte ainult sotsiaalkindlustusskeemi, mis on formaalselt üldskeemist eraldiseisev, vaid ka skeemi, mis on üldskeemi raames loodud selleks, et hõlmata „erivaldkonnas töötamist või füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemist“.

60. Niisugust tõlgendust toetab minu arvates vaidlusaluse sätte teleoloogiline analüüs.

Teleoloogiline tõlgendus

61. Nii määruse nr 883/2004 preambulist kui ka Euroopa Kohtu praktikast tuleneb, et liikmesriikides kehtivate sotsiaalkindlustussüsteemide koordineerimise eesmärk on tagada isikute *vaba liikumise* õiguse tõhus rakendamine.[31]

62. Kuigi hüvitise saamise õiguse tingimused määratakse kindlaks iga liikmesriigi enda õigusaktidega, peavad liikmesriigid seejuures järgima liidu õigust ja eelkõige EL toimimise lepingu sätteid, mis käsitlevad kõigile liidu kodanikele tagatud vabadust liikuda ja elada liikmesriikide territooriumil.[32] Sellega seoses ei taga EL toimimise leping töötajale, et tema tegevuse laiendamine mitmesse liikmesriiki või tegevuse üleviimine teise liikmesriiki ei mõjuta tema sotsiaalkindlustust. Vähem soodsate õigusaktide kohaldamine on siiski kooskõlas isikute vaba

[28] Kohtujuristi kursiiv. Täheldan, et määruse nr 1408/71 artikli 45 lõikes 2 puudus väljend „eriskeemi alusel“.

[29] Selles sättes on „riigiteenistujate eriskeem“ määratletud kui „sotsiaalkindlustusskeem, mis erineb asjaomastes liikmesriikides töötajate suhtes kohaldatavast üldisest sotsiaalkindlustusskeemist ning mida kohaldatakse kõigi riigiteenistujate või nende teatavate kategooriate suhtes“.

[30] Vt eelkõige 21. veebruari 2013. aasta kohtuotsus Salgado González (C-282/11, EU:C:2013:86, punkt 35) ja 21. oktoobri 2021. aasta kohtuotsus Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Warszawie (C-866/19, EU:C:2021:865, punkt 25). Vt ka Lenaerts, K., Adam, S., „La solidarité, valeur commune aux États membres et principe fédératif de l'Union européenne“, *Cahiers de droit européen*, 2021, nr 2, lk 318–322.

[31] See nähtub eelkõige kõnealuse määruse põhjendustest 1, 4, 13 ja 45 ning samuti 21. märtsi 2018. aasta kohtuotsusest Klein Schiphorst (C-551/16, EU:C:2018:200, punkt 31).

[32] Vt selle kohta eelkõige 21. veebruari 2013. aasta kohtuotsus Salgado González (C-282/11, EU:C:2013:86, punktid 36 ja 37), kohtuotsus Bundesagentur für Arbeit (punkt 41) ja 7. juuli 2022. aasta kohtuotsus Pensionsversicherungsanstalt (välismaal täitunud lapsekasvatusperioodid) (C-576/20, EU:C:2022:525, punkt 49).

liikumise põhimõttega, kui need ei sea asjaomast töötajat halvemasse olukorda võrreldes nende töötajatega, kes tegutsevad ainult selles liikmesriigis, kus need normid kehtivad, või võrreldes nendega, kelle suhtes need normid kehtisid juba varem.[33]

63. Koordineerimismeetmete hulgas, mille eesmärk on tagada isikute vaba liikumise õiguse tõhus rakendamine, on perioodide *liitmise* põhimõtte eesmärk vältida seda, et töötajat, kes on oma vaba liikumise õigust kasutades töötanud rohkem kui ühes liikmesriigis, koheldaks ilma objektiivse põhjenduseta ebasoodsamalt kui töötajat, kes on kogu oma karjääri ajal töötanud ainult ühes liikmesriigis.[34]

64. Määruse nr 883/2004 artikli 51 lõike 1 eesmärk on seega tagada, et isikud, kes on teinud tööd, mis annab neile õiguse saada seoses vanaduspensioniga spetsiifilisi hüvitisi (näiteks nooremalt pensionile jäämine raske või riskantse töö tõttu), ei kaotaks seda õigust ainuüksi seetõttu, et nad on kasutanud oma liikumisvabadust.

65. Määruse nr 883/2004 artikli 51 lõike 1 tõlgendus, mille kohaselt kohaldatakse seda sätet üksnes selliste kutsealade ja tegevuste suhtes, mille puhul on olemas „eriskeem“, mis peab olema eraldiseisev selle liikmesriigi üldskeemist, kus tehakse hüvitise andmise otsus,[35] on minu arvates vastuolus töötajate vaba liikumise eesmärgiga.

66. Niisugune tõlgendus välistaks määruse nr 883/2004 artikli 51 lõike 1 kohaldamise näiteks pelgalt seetõttu, et kõnealuseid hüvitisi andev liikmesriik on otsustanud kehtestada üksnes üldskeemi, mille sees ta eristab erivaldkondades tegutsemist. Sellisel juhul võib töötaja või füüsilisest isikust ettevõtja, kes tegutseb üldsüsteemis ette nähtud erivaldkonnas, millega kaasnevad teatavad eelised, otsustada mitte tegutseda või ta vähemalt kõhkleks tegutsemast teises liikmesriigis selles konkreetses erivaldkonnas, kui see seaks ta ebasoodsamasse olukorda võrreldes töötajatega, kes tegutsevad selles erivaldkonnas ainuüksi asjaomases liikmesriigis.

67. Seega, kui põhikohtuasjas nõutaks Slovakkias üldskeemist eraldiseisva eriskeemi olemasolu, et määruse nr 883/2004 artikli 51 lõige 1 oleks kohaldatav ja isiku tegevuse kestuse arvutamisel saaks arvesse võtta aastatel 1993–1995 praeguse Tšehhi Vabariigi territooriumil täitunud kindlustusperioode, ei piisaks ainuüksi I kategooria olemasolust selleks, et põhikohtuasja kaebaja saaks 55-aastaselt pensionile minna, samas kui selline pensionileminek oleks võimalik, kui ta oleks kogu oma tööelu töötanud Slovakkias.

68. Kirjeldatud lähenemine on minu arvates vastuolus töötajate vaba liikumise eesmärgiga.

69. Seetõttu leian, et perioodide liitmise seisukohast ei tohi tähtsust olla asjaolul, kas asjaomast hüvitist andev liikmesriik on kehtestanud sotsiaalkindlustuse eriskeemi, mis on formaalselt üldskeemist eraldiseisev, või et ta on selle asemel sätestanud erinormid, mida kohaldatakse tema üldskeemi raames erivaldkonna tegevuse suhtes. Tegemist on ühega võimalikest sotsiaalkindlustusskeemide korraldamise ja rahastamise valikutest, mis võivad liikmesriigiti märkimisväärselt erineda ja millel ei tohiks olla tagajärgi töötajate vabale liikumisele.

[33] Vt 14. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Vester (C-134/18, EU:C:2019:212, punktid 32 ja 33 ning seal viidatud kohtupraktika).

[34] Vt selle kohta määruse nr 883/2004 põhjendused 13 ja 14 ning kohtuotsus Bundesagentur für Arbeit (punkt 33). Vt ka Detienne, Q., ja Servais, J.-M., „Chapitre II. – Droit de la sécurité sociale“, teoses *Droit social de l'Union européenne*, Bruylant, Bruxelles, 2021, 4. trükk, lk 343, äärenr 892.

[35] Siin peetakse silmas teist tõlgendust (vt käesoleva ettepaneku punkt 44), mille kohaselt hõlmab mõiste „eriskeem“ nii „erivaldkonnas töötamist või füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemist“ kui ka „kutseala“.

70. On tõsi, et iga konkreetset normi ei saa iseenesest pidada „eriskeemiks“ määruse nr 883/2004 artikli 51 lõike 1 tähenduses ning eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne on kontrollida, kas kõik eeskirjad, mida kohaldatakse käesoleval juhul süvakaevurite suhtes, kujutavad endast sellist „eriskeemiga samaväärset skeemi“.

71. Võttes arvesse töötajate vaba liikumise eesmärki, olen seisukohal, et arvesse tuleb võtta pigem sisulisi kui formaalseid või organisatoorseid asjaolusid.

72. Seega tuleb väljendit „eriskeem“ minu arvates mõista nii, et selle all mõeldakse lisaks riigisiseses süsteemis sellisena määratletud eriskeemidele ka sidusaid erinormide kogumeid – sealhulgas üldskeemi raames –, mida kohaldatakse erivaldkonna tegevuse suhtes, tegelegu sellega siis töötaja või füüsilisest isikust ettevõtja. Eelkõige võib see väljend viidata niisuguste normide kogumile, mis reguleerivad näiteks hüvitiste saamise tingimusi, hüvitiste summa arvutamise korda (mis on seotud näiteks sissemaksete kestuse või pensionile jäämise eaga) ja vanaduspensioni maksmist ning mida kohaldatakse teatava erivaldkonna tegevustele või kutsealadele nende eripära tõttu (mis on seotud näiteks töö raskuse või teatava tegevuse riskidega). Need normid puudutavad seega konkreetset töötajate või füüsilisest isikust ettevõtjate või kutsealade rühma, mille suhtes – nagu eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib – kohaldatakse „suhteliselt suletud spetsiaalsete erandite režiimi“. Vastupidi sellele, mida väidab komisjon, leian ma, et määrav ei saa siiski olla asjaolu, et neid norme rakendab üksus, mis on formaalselt eraldiseisev üksusest, kes vastutab üldskeemi eest, või asjaolu, et kõnealused normid näevad ette üldskeemist erineva rahastamise, isegi kui need võivad olla asjakohased kriteeriumid järeldamaks, et eksisteerib „eriskeem“.

73. Lisan, et selline lähenemine võimaldaks määruse nr 883/2004 artikli 51 kontekstis seoses töötajate vaba liikumisega arvesse võtta eri liikmesriikide sotsiaalkindlustussüsteemides tehtud erinevate kohanduste tegelikkust.

74. Lõpuks täheldan, et komisjon väidab, et põhikohtuasja kaebajal Tšehhi Vabariigis ajavahemikul 31. detsembrist 1992 kuni 31. augustini 1995 süvakaevurina täitunud sissemakseperioode tuleb arvesse võtta määruse nr 883/2004 artikli 5 punkti b üldsätete alusel, mille kohaselt juhul, kui pädeva liikmesriigi õigusaktide alusel võib teatavate faktide või sündmuste esinemisel olla õiguslikke tagajärgi, võtab nimetatud liikmesriik arvesse mis tahes teises liikmesriigis aset leidvaid sarnaseid fakte või sündmusi nii, nagu need oleksid aset leidnud tema enda territooriumil.[36] Mul on selles osas siiski tõsiseid kahtlusi. Määruse artikli 5 punkt b reguleerib tagajärgi, mis tulenevad teises liikmesriigis aset leidnud konkreetsetest asjaoludest või sündmustest, nagu õnnetus, haigus, puue, sünd või abielu, mis võivad mõjutada õigust sotsiaalkindlustushüvitistele. Lisaks nähtub määruse nr 883/2004 põhjendusest 10, et teatavate faktide või sündmuste võrdsustamise põhimõte ei tohiks mõjutada kindlustusperioodide liitmise põhimõtet. Järelikult ei ole teise liikmesriigi õigusaktide alusel täitunud perioodide

[36] Määruse nr 883/2004 artikkel 5 „Hüvitiste, tulu, faktide või sündmuste võrdne kohtlemine“ kuulub selle määruse üldsätete hulka ja selles on sätestatud hüvitiste, tulu ja faktide võrdse kohtlemise põhimõte, mille liidu seadusandja soovis määruse teksti sisse viia, et seda Euroopa Kohtu lahendite sisu ja vaimu järgides edasi arendada (vt selle kohta 5. detsembri 2019. aasta kohtuotsus Bocero Torrico ja Bode (C-398/18 ja C-428/18, EU:C:2019:1050, punkt 29 ning seal viidatud kohtupraktika)). See on diskrimineerimiskeelu üldpõhimõtte konkreetne väljendus (vt 12. märtsi 2020. aasta kohtuotsus Caisse d’assurance retraite et de la santé au travail d’Alsace-Moselle (C-769/18, EU:C:2020:203, punkt 44)).
Artiklis 5 on sätestatud: „[k]ui käesolevas artiklis ei ole sätestatud teisiti ning pidades silmas kehtestatud eri rakendussätteid, kohaldatakse järgmist: […] b) kui pädeva liikmesriigi õigusaktide alusel võib teatavate faktide või sündmuste esinemisel olla õiguslikke tagajärgi, võtab nimetatud liikmesriik arvesse mis tahes liikmesriigis aset leidvaid sarnaseid fakte või sündmusi nii, nagu need oleksid aset leidnud tema enda territooriumil.“

arvessevõtmine minu arvates „fakt või sündmus“ selle määruse artikli 5 punkti b tähenduses. Seetõttu olen seisukohal, et see säte ei ole põhikohtuasjas käsitletava olukorra suhtes kohaldatav ega võimalda vastata eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimustele.[37]

75. Seetõttu leian, et määruse nr 883/2004 artikli 51 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et vanaduspension, mille kohta teeb otsuse liikmesriigi pädev asutus, kuulub selle sätte kohaldamisalasse nii juhul, kui selle liikmesriigi õigusaktidega on loodud töötajate ja füüsilisest isikust ettevõtjate suhtes kohaldatav eriskeem, kui ka juhul, kui selle liikmesriigi õigusaktides on ilma taolist „eriskeemi“ formaalselt kehtestamata ette nähtud, et teatav isikute kategooria, kelle kindlustusperioodid on täitunud erivaldkonnas tegutsemise käigus (näiteks süvakaevurid), võib saada nende perioodide alusel vanaduspensioni soodsamatel tingimustel kui teised isikud, kes on töötanud või tegutsenud füüsilisest isikust ettevõtjana muudes valdkondades.

Ettepanek

76. Esitatud põhjendustest lähtudes teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Najvyšší správny súd Slovenskej republiky (Slovaki Vabariigi kõrgeim halduskohus) eelotsuse küsimustele järgmiselt:

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta määruse (EÜ) nr 883/2004 sotsiaalkindlustussüsteemide koordineerimise kohta, mida on muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. juuni 2019. aasta määrusega (EL) 2019/1149, artikli 51 lõiget 1

tuleb tõlgendada nii, et:

vanaduspension, mille kohta teeb otsuse liikmesriigi pädev asutus, kuulub selle sätte kohaldamisalasse nii juhul, kui selle liikmesriigi õigusaktidega on loodud töötajate ja füüsilisest isikust ettevõtjate suhtes kohaldatav eriskeem, kui ka juhul, kui selle liikmesriigi õigusaktides on ilma taolist „eriskeemi“ formaalselt kehtestamata ette nähtud, et teatav isikute kategooria, kelle kindlustusperioodid on täitunud erivaldkonnas tegutsemise käigus (näiteks süvakaevurid), võib saada nende perioodide alusel vanaduspensioni soodsamatel tingimustel kui teised isikud, kes on töötanud või tegutsenud füüsilisest isikust ettevõtjana muudes valdkondades.

[37] Kohtuasi, milles tehti 12. märtsi 2020. aasta kohtuotsus Caisse d’assurance retraite et de la santé au travail d’Alsace-Moselle (C-769/18, EU:C:2020:203), millele komisjon oma argumentide põhjendamiseks viitab, ei veena mind, kuna Euroopa Kohtul paluti vastata küsimusele, mil määral tuleb liikmesriigis antud puudega lapse haridustoetust võtta arvesse vanadushüvitiste arvutamisel, kui selle riigi õigusnormid näevad teatavate puudeolukordade puhul ette hüvitise suurendamise. Euroopa Kohus leidis, et kõrgem pensionimäär oli määratud teatava fakti esinemisel määruse nr 883/2004 artikli 5 punkti b tähenduses, nimelt et lapse püsiv puue vastas vähemalt konkreetsele määrale. Muude õigusnormide alusel täitunud perioodide arvessevõtmine ei olnud seega selles kohtuasjas vaidluse all.